

УДК 130.2

ІЛЮЗІЯ ТА МРІЯ ЯК ОБРАЗНІ ІМІТАЦІЇ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО РЕАЛЬНИЙ СВІТ

Жукова А.І., аспірантка кафедри філософії ХНПУ імені Г.С.Сковороди

У статті проводиться аналіз формування ілюзорної мрії. Охарактеризовані сучасні проблеми взаємозв'язку між мрією і ілюзією щодо створення варіативних уявних світів. У статті досліджується зв'язок ілюзії й мрії як нереальних образів, що створені свідомістю людини. Виявлена здатність уяви людини до створення оманливих мрій під впливом ілюзорних прагнень як бажання долучитися до образу примарного ідеалу. Розглядається мрія та ілюзія, які відображені у нереальних світах, які створюються людиною між примарною мрією й ілюзорною реальністю.

Ключові слова: мрія, ілюзія, уява, свідомість, оманливий образ.

Актуальність теми обумовлена тим, що розглядаючи мрію, необхідно зосередитись на визначенні особливостей сприйняття її ілюзорного потенціалу. Ілюзія та мрія є імітаціями повідомлення про реальний світ. Світ нікуди не зникає, але свідомість відображає оточуючі об'єкти з огляду на суб'єктивне світосприйняття. Ілюзія є помилкою у сприйнятті, його викривленою проекцією, яка викликана неточністю або неадекватністю процесів неусвідомленою корекцією образу. Ілюзія часто занурює свідомість у протиріччя з реальністю. Мрія, хоч і не є реальною, може містити у собі мислимий дійовий об'єкт. Якщо мрія буде втілена, то вона наділиться дійсною формою. Ілюзійна мрія викривляє цю можливість, заздалегідь створюючи викривлений образ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У філософському дискурсі до проблеми формування ілюзії як здатності уяви людини зверталися Б. Спіноза, М. Гайдеггер, Н. Гудмен, З. Фройд, Ж. Паже, Ф. Дюпон, С. Л. Рубінштейн, Р. Гаріфуллін.

Постановка завдання. Дослідити концептуальні засади виникнення ілюзії та розкрити її вплив на образи мрії, які вбирають оманливий або штучний зміст ілюзорного бажання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи ілюзію, варто зазначити, що ілюзії регулюють основні елементи життєвої структури індивіда й суспільства в цілому, вони організують цінності суспільства,

переорієнтовують повсякденні бажання й наміри людей. Ілюзія, без якої немає зростання, немає розвитку, лежить в основі людського життя. Вони направляють тимчасові параметри життєвих процесів, елементи майбутнього стають частиною сьогодення. Тому визначаючи вплив ілюзії на людське буття не можливо одностайно привести її значення як позитивне чи негативне. На думку Л. В. Шукшиної, «ілюзія допомагає підготувати майбутнє, тому вона не може бути тільки пасивним очікуванням. Говорити про інертну, мляву, неактивну ілюзію означало б вносити протиріччя в саме її визначення. В силу того, що ілюзія є динамічною складовою людської життєвої структури, вона являє собою внутрішню активність. Саме ілюзія запалює дух людини, доповнює її енергію, заохочуючи навіть обставини, вона є активним очікуванням майбутнього, що відкривається перед людиною» [5, с.151]. Як відмічає Р. Гаріфулліна, «всі ми живемо в світі ілюзій і маніпуляцій. Саме цей світ відрізняє нас від тварин. Ілюзії - це перекручене сприйняття об'єкта, в якості якого може виступати все можливе, починаючи думками людини і закінчуючи історією людства»[1, с.202].

Досліджуючи ілюзорну мрію необхідно зосередитися на певних її властивості. По-перше, вона підкріплюється вірою самої людини, по-друге вона сприйнятлива до сугестією і, по-третє, її зміст може нав'язуватися із зовні шляхом інформаційного чи візуального впливу. Можливо, визнання людиною того, що її мрія ілюзорна, відокремлює її буття у поза просторове штучне існування, позбавляє її здатності до чіткого мислення. З іншого боку, вона вводить її в психологічну оману, світ мінливих відображень і нереальності. Мрія проте і є тим нереальним уявленим явищем, настільки бажаним, що може втілитися або в реальному світі, або залишитися у свідомості як ілюзія. Така ілюзія підкріплюється постійним відтворенням бажаного образу. Саме оманливим переконанням, яке зосереджене у свідомості людини й проходить процес постійного відтворення ілюзорного образу. У цьому полягає розпад меж реальним та оманливим світом, оскільки мрія й ілюзія зливається в єдине й свідомість женеться за якоюсь примарою,

яка насправді не існує. Мрія, як досягнення яких-небудь бажань, переходить у сферу ілюзорного існування людини за межами дійсного буття. З. Фрейд із цього приводу сказав: «Ви виявляєтеся мрійником, що віддав себе в полон ілюзіям, а я являю собою голос розуму, здійснюю своє право на скепсис» [4, с.200].

Отже, мрія створює ілюзію, а ілюзія дає можливість для постійного існування мрії поза реальним буттям. Ці обидва феномени впливають й перетворюють як особистості, так і у випадку їхнього втілення, створюють нові уявлення про сприймання реального. Руйнування ілюзій, відтворення або створення нових, це безперервний процес людського мислення й уявлення. Вони можуть або орієнтувати свідомість, або містити в собі психічні або культурні відхилення. Ілюзорність мрії в її недосяжності, існуванні поза часом і поза простором. Рефлексія в такий спосіб на саму свідомість може впливати, вносячи зміни в сформовану систему. Такий вплив не може визначитися однозначно на особистості або культурі, оскільки систему загальних орієнтирів формують оціночні поняття й реальність може виявитися близькою до ірраціональності.

Особливістю ілюзії є те, що вона може справляти враження дійсності і таким чином надавати людині відчуття задоволення, яке проте є тільки тим, що здається. Розвиваючи цю думку, варто привести позицію Л.В. Шукшиної, яка в ілюзії вбачає можливість прийняття мнимих дій у фатальність ситуації «такий сміливий перехід у невизначеність і рішуче неприйняття перед безвихідними ситуаціями базуються на вірі людини, на переконаності, що вихід є, і можливості, які в реальності існують» [5, с.151]. Але ілюзія це все ж таки самообман, який являє собою певну невідповідність між сприйняттям об'єкта і об'єктивною реальністю. Вона може існувати лише у свідомості людини як оманливий, нереальний образ, який ніколи не знайде свого відображення у дійсності.

Людина здатна у своїх мріях створювати безліч уявних світів, одним з яких і може бути омріяна ілюзія. Зв'язок мрії й ілюзії перебувають у складних

відносинах, що створюються людиною між мрією й ілюзорною реальністю. Наприклад, Н. Гудмен вважав, що світ складається із багатоманітних способів його відображення. Він пише: «Ми можемо прийняти реальний світ за світ однієї з альтернативних правильних версій (або груп версій, пов'язаних деяким принципом зведення) і розцінювати всі інші версії як версії цього ж самого світу, що відрізняються від стандартних деякими обчислювальними способами [2, с.137].

Відносно мрії, людина також створює для себе інший світ, що є альтернативним до реального. Такий світ доки що неможливо науково пояснити, оскільки він пов'язаний у свідомості й формується індивідуально. На думку Н. Гудмена, «у той час, як готовність визнавати альтернативні світи може розкріпачувати й наводити на міркування про нові напрямки дослідження, бажання привітати усі світи взагалі не будує ніяких світів» [2, с.138]. Ілюзія мрії - це як спостереження за боковими вітварями видимого, того, що складно описати, оскільки видимість нереальна. Вона непередбачена й нерегулярна.

Аналізуючи наявність безкінечності тлумачень створених світів, Н. Гудмен приходять до висновку: «Вигадана версія, словесна або образотворча, може при метафоричному тлумаченні відповідати деякому світу й бути для нього правильною» [2, с.248]. Таким чином, уявлення мрії та створення ілюзійного світу є індивідуальним інтуїтивним процесом. Людина може створити для себе світ, що за загальним розумінням буде ілюзорним й нереальним доти, доки ця нереальність і ілюзія не трансформуються в нове розуміння або не втіляться в практичній формі.

Ілюзія мрії може існувати як розрада, прообраз того світу, у якому людина втілює всі свої бажання. Ілюзія діє на людину, створюючи світ, у який вона хоче вірити. Це те саме, що й релігія. Віра в ілюзорну мрію допомагає створювати й підтримує цю ілюзію у свідомості людини. Окреслюючи вплив ілюзії, З. Фрейд відзначає, що «людина рефлектує сама на себе. Добра влада божественного провидіння пом'якшує страх перед

життєвими небезпеками, ствердження морального світосприйняття, забезпечує торжество справедливості, чії вимоги так часто залишаються у середині людської культури не виконаними, продовження земного існування в майбутньому житті пропонує просторові й тимчасові рамки, у середині яких треба очікувати виконання цих бажань» [4, с.203].

У феномені ілюзії з'єднані почуття й когнітивні установки, диспозиція особистості й реальна її поведінка. Відносність ілюзії, її ірреальний, нездійснений характер привносить елементи уяви й пов'язує із мрією. Людина, вкладаючи в мрію якийсь зміст, а в ілюзію віру, перебуває в оманливому стані, що підкріплюється постійним відтворенням пережитих нею почуттів і ідей. Не розуміючи цієї межі, вона поринає в світ мрії, що не здійсниться. Так, ілюзія допомагає відволіктися від реальних явищ і створити світовідчуження, що стимулюються психофізіологічними процесами. Це розуміння глибинних процесів уявлення про навколишній світ за рахунок зіставлень і порівнянь, вихід, а можливо й погляд за межі власного усвідомлення особистості.

Таким чином, мрія, яка є ілюзорною, не має свого подальшого розвитку, доки свідомість не створить можливостей для іншого сприйняття. Відокремлення ілюзії від самої мрії наділить її новим змістом, новим сенсом існування. В подальшому вона набуде реального втілення, а отже, стане частиною здобутків людини.

Література:

1. Гарифуллин Р. Р. Иллюзионизм личности как новая философско-психологическая концепция. Казань, Книга и К, — 1997. — 404 с.
2. Гудмен Н. Способы создания миров М., Идея-пресс - Праксис, 2001. — 376 с.
3. Конев В.А. Мартин Хайдеггер о мышлении // Поволжский журнал по философии и социальным наукам. №1.
4. Зигмунд Ф. Будущее одной иллюзии. — М.: АСТ, Астрель, Полиграфиздат, 2011. — 256 с.
5. Шукшина Л. В. Социальные иллюзии как экзистенциальная ценность // Вестник Ленинградского государственного университета имени А. С. Пушкина (серия философия) № 4 (17). — 2008. — С. 151-159

Иллюзия и мечта как образные имитации сообщения о реальном мире

Жукова А.И.

В статье проводится анализ формирования иллюзорной мечты. Охарактеризованы современные проблемы взаимосвязи между мечтой и иллюзией относительно созидания вариативных мнимых миров. В статье исследуется связь иллюзии и мечты как нереальных образов, созданных сознанием человека. Обнаружена способность воображения человека к созданию обманчивых мечтаний под влиянием иллюзорных образов как желание приобщиться к призрачному идеалу. Рассматривается мечта и иллюзия, отображенные в нереальных мирах, которые создаются человеком между призрачной мечтой и иллюзорной реальностью.

Ключевые слова: мечта, иллюзия, воображение, сознание, обманчивый образ.

Illusion and dreams as similitude imitation of the real world

Zhukova A.

The article is analyzing the formation of illusory dreams. Author examined contemporary issues of the relationship between dreams and illusions of producing variable imaginary worlds. The article examines the relationship illusions and dreams as unrealistic images created human consciousness. The observed ability of human imagination to create deceptive dreams under the influence of illusory aspirations as a desire to join the ghostly image of the ideal. The connection of dreams and illusion, which is the relationship created by man between dream and reality illusory.

Key words: dream, illusion, imagination, the consciousness, deceptive image.